

สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นชาวอาข่า หมู่บ้านเหมืองแร่ ต.แม่คะ อ.ฝาง จ.เชียงใหม่*

นางสาวพนาภรณ์ ศรีมูล

บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

อาจารย์ ดร. เกรียงไกร เกิดศิริ

ภาควิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร

บทคัดย่อ

กลุ่มชาติพันธุ์อาข่า ในชุมชนอาข่า หมู่บ้านเหมืองแร่ ต.แม่คะ อ.ฝาง จ.เชียงใหม่ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าที่นับถือศาสนาคริสต์มาก่อนการเคลื่อนย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ศึกษา จึงทำให้ไม่พบองค์ประกอบผังหมู่บ้านที่เกี่ยวข้องกับคติการวางผังแบบจารีตดั้งเดิม อันเป็นเอกลักษณ์ในหมู่บ้านของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า พบเห็นความเปลี่ยนแปลงทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่อยู่อาศัยของชาติพันธุ์อาข่า อันเป็นผลมาจากความเชื่อ และการเปลี่ยนศาสนา ที่มีผลต่อการสร้างสภาพแวดล้อมของหมู่บ้านที่แตกต่างไปจากบรรพบุรุษเดิม อีกทั้งวิถีชีวิตที่เริ่มเปลี่ยนแปลง ทำให้สถาปัตยกรรมที่อยู่อาศัยที่เกิดขึ้นภายใต้เหตุการณ์ดังกล่าว เกิดการเปลี่ยนแปลงจากจารีตเดิม ทั้งนี้ก็เพื่อตอบสนองวิถีชีวิตซึ่งต้องดำเนินอยู่บนข้อจำกัดทางสภาพแวดล้อม สังคมวัฒนธรรม และเศรษฐกิจเพื่อดำรงชีพเป็นสำคัญ

คำสำคัญ ชาติพันธุ์อาข่า / นิเวศวัฒนธรรม / สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น / การตั้งถิ่นฐาน

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง “พลวัตทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า: กรณีศึกษาหมู่บ้านเหมืองแร่ ตำบลแม่คะ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่” ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจากโครงการทุนวิจัยมหาบัณฑิต มนุษยศาสตร์-สังคมศาสตร์ (MAG) ประจำปี พ.ศ. 2554 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ร่วมกับบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยมีอาจารย์ ดร. เกรียงไกร เกิดศิริ เป็นผู้ควบคุม

บทนำ

“ชาติพันธุ์อาข่า”² มีการตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2490 เป็นต้นมา อพยพมาจากถิ่นฐานเดิมในจีน กระจ่ายตัวลงมาทางตะวันตกเฉียงใต้ของจีน และเดินทางเข้าสู่พม่า ลาว และไทย โดยตั้งถิ่นฐานบนพื้นที่สูงซึ่งปัจจุบันเป็นพื้นที่รอยต่อชายแดนระหว่างไทย-พม่า เป็นภูมิประเทศที่เหมาะสมกับวิถีวัฒนธรรม มีความอุดมสมบูรณ์ และมีความปลอดภัย³

ชาติพันธุ์อาข่ามีวิถีวัฒนธรรม และความเชื่อที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน วสันต์ ภูกลาง. 2516-2517: ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องความเชื่อและพิธีกรรม รวมทั้งพิธีกรรมของหมู่บ้านผาหมี ต. แม่สาย จ. เชียงราย. อุไรวรรณ แสงศรี 2539: ศึกษาบ้านชาวอาข่าความเชื่อและภูมิปัญญา. สมัย สุทธิธรรม 2541: ในหนังสือชื่อ “อีโก้” กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ป. อาัย 2551: โครงการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติออนไลน์ www.HillTribe.org มุลนิธิกระเจกเงา กล่าวถึง วิถีชีวิตเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์อาข่า, และยังมีนักวิจัยที่ทำงานเปรียบเทียบอัตลักษณ์ของชาวอาข่าในต่างประเทศ เช่น คาราเต้ สันชัยวรวงส์: 2546 การศึกษาเปรียบเทียบการตั้งถิ่นฐานและสถาปัตยกรรมของชนกลุ่มน้อยเผ่าอาข่าระหว่างแขวงหลวงแม่ทา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และจังหวัดเชียงราย ประเทศไทย, และมีการศึกษาในด้านสังคมแบบองค์รวม. เพื่อให้เข้าใจถึงความหลากหลายในความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น ขวัญชีวัน บัวแดง, ปนัดดา บุญยสาระนัย, ประสิทธิ์ สิริวิชา 2546: บทความกล่าวถึง วิถีชีวิตชาติพันธุ์ในเมือง, ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี 2546: อัตลักษณ์ ชาติพันธุ์ และความเป็นชายขอบ, ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี 2534: การศึกษาในแนวชาติพันธุ์นิเวศมุ่งศึกษาในการคิด การรับรู้ และโลกทัศน์ที่กลุ่มชนต่างๆ มีต่อสิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศที่อาศัยอยู่โดยเน้นการศึกษาจากจุดยืนของเจ้าของวัฒนธรรม หรือมองมาจากภายใน และลดบทบาทที่คนจากภายนอก โดยมีความพยายามที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง มนุษย์กับสิ่งแวดล้อมในฐานะที่มนุษย์เป็นเจ้าของ “วัฒนธรรม” ซึ่งให้ความสนใจในเรื่องของอิทธิพลของลักษณะทรัพยากรธรรมชาติที่มีต่อวัฒนธรรม และบทบาทของวัฒนธรรมในการสร้างสมดุลระหว่างประชากรและทรัพยากร โดยให้ความสำคัญต่อการคิด การรับรู้ และโลกทัศน์ที่มีต่อระบบนิเวศที่พวกเขาอยู่ในการศึกษานี้มีความเกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรม ในฐานะที่เป็นผลผลิตหนึ่งทางวัฒนธรรมอันสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมได้อย่างเป็นรูปธรรม

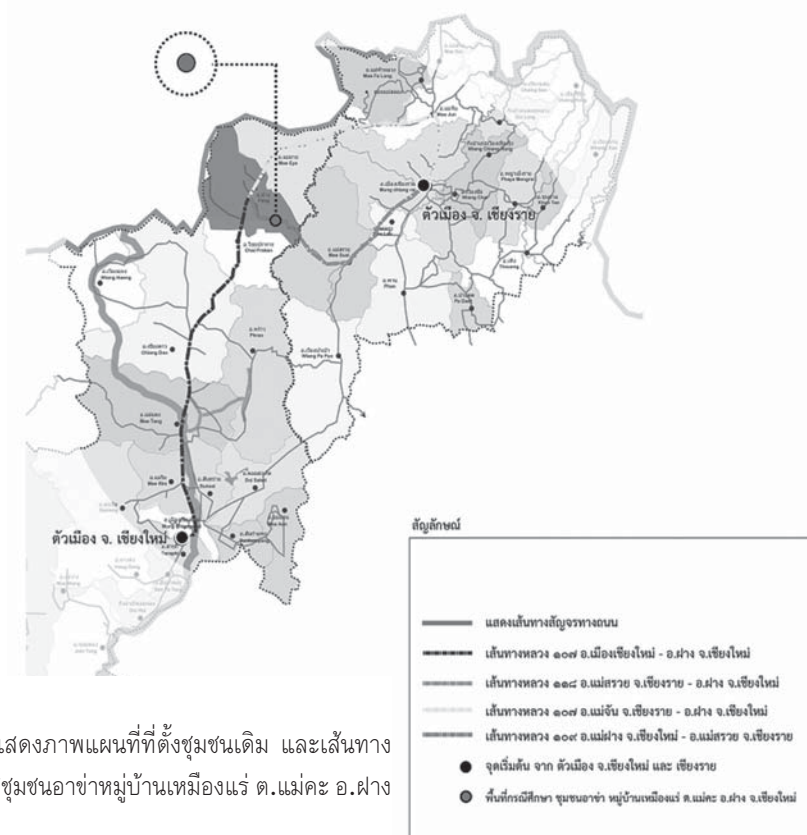
สถานภาพการศึกษาดังที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของชาติพันธุ์อาข่าเพื่อเติมเต็มความรู้เชิงมานุษยวิทยาที่ยังขาดไป สำหรับการศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษา สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นชุมชนชาวอาข่าว่ามีลักษณะอย่างไร เป็นการวิจัยพื้นฐานเพื่อหาองค์ความรู้เพื่อนำไปสู่การศึกษาเชิงลึก และการศึกษาเปรียบเทียบกับชุมชนอาข่าอื่นๆ ที่มีความแตกต่างกัน ทั้งความแตกต่างทางศาสนา ความแตกต่างด้านพื้นที่ตั้งของชุมชน รวมทั้งเปรียบเทียบกับการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของชุมชนอาข่าที่ตั้งถิ่นฐานอยู่นอกประเทศไทยในโอกาสต่อไป โดยการศึกษาครั้งนี้เน้นกระบวนการสำรวจภาคสนาม เพื่อทำการสำรวจจริงวัด สังเกต และสัมภาษณ์ เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับตัวสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่อยู่อาศัย และสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่เกี่ยวข้อง โดยเลือกพื้นที่

ศึกษาที่ ชุมชนอาข่าหมวดที่ 1 และหมวดที่ 2 หมู่บ้านเหมืองแร่ ต.แม่คะ อ.ฝาง จ.เชียงใหม่⁴ ซึ่งชาวอาข่ากลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานเป็นคริสตศาสนิกชน ซึ่งมีถิ่นฐานเดิมอยู่ในเขต ต.แม่สลอง, อ.แม่จัน, อ.แม่สรวย, อ.แม่ฟ้าหลวง จ.เชียงราย โดยเริ่มต้นสร้างหมู่บ้านขึ้นราว 20-30 ปีมาแล้ว สำหรับกลุ่มที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในราวปี พ.ศ. 2525-2530 เป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก และขยายตัวขึ้นเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ในเวลาอันรวดเร็ว ทำให้แม้ว่าการแสดงออกถึงเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยังมีความชัดเจน แต่พิธีกรรมความเชื่อบางประการที่สัมพันธ์กับพื้นที่ทางกายภาพไม่ปรากฏ อาทิ ประตูล้อมบ้าน ลานสาวกอดหรือลานวัฒนธรรม ซึ่งการหายไปของพื้นที่ดังกล่าวนี้จะอภิปรายต่อไปในเนื้อหาบทความ

ข้อมูลเบื้องต้นของพื้นที่กรณีศึกษา

ลักษณะภูมิประเทศของพื้นที่ศึกษามีสภาพเป็นเนินเขาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาผีปันน้ำหมู่บ้านตั้งอยู่ในร่องเขา ซึ่งมีลำธารธรรมชาติที่ถูกปรับสภาพเป็นลำเหมือง ที่ไหลหล่อเลี้ยงพื้นที่⁵ ด้านหลังหมู่บ้านเป็นที่ลาดเนินเขาปัจจุบันถูกเปิดพื้นที่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม นอกจากนั้น มีป่าไผ่ และทุ่งหญ้าคาขึ้นกระจายอยู่ สำหรับไม้ยืนต้นจะพบเห็นเฉพาะเขตป่าชุมชน และเทือกเขา

ภาพที่ 1: แสดงภาพแผนที่ที่ตั้งชุมชนเดิม และเส้นทางเคลื่อนย้ายสู่ชุมชนอาข่าหมู่บ้านเหมืองแร่ ต.แม่คะ อ.ฝาง จ.เชียงใหม่

ประชากร และศาสนา

จำนวนครัวเรือนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ใน บ้านเหมืองแร่ หมู่ 6 ตำบลแม่คะ อ.ฝาง จ. เชียงใหม่ ปัจจุบันได้มีบันทึก พ.ศ. 2549 รายชื่อครัวเรือนบ้านเหมืองแร่ หมู่ 6 ตำบลแม่คะ อ.ฝาง จ. เชียงใหม่ มีจำนวน ครัวเรือนทั้งหมด 310 หลัง ดังนี้ คนพื้นเมือง⁶ มี 77 หลัง, ชาตัพันธ์อำเภอแม่ทะเปียน 130 หลัง, ชาตัพันธ์อำเภอป่าพุด 15 หลัง, ชาตัพันธ์อำเภอแม่ทะเปียน 23 หลัง, ชาตัพันธ์ไทใหญ่ มี 58 หลัง, จีนมีทะเปียน 3 หลัง ไม่มีทะเปียน 1 หลัง, ชาตัพันธ์อำเภอแม่ทะเปียน 4 หลัง⁷

จากการสำรวจประชากร พบว่า กลุ่มชาตัพันธ์อำเภอแม่ทะเปียนตั้งถิ่นฐานนั้นเป็นกลุ่มเครือญาติ มีนามสกุลเดียวกัน มี 160 หลังคาเรือน เป็น คริสตศาสนิกชน 95% พุทธศาสนิกชน 5% ไม่พบการนับถือผีตามจารีตประเพณีดั้งเดิม ผลจากความเชื่อยึดถือของชาวอำเภอเปลี่ยนไป จึงมีผลต่อการสร้างสภาพแวดล้อมของหมู่บ้านแตกต่างจากบรรพบุรุษเดิม หลายประการสังเกตจากการไม่พบสิ่งเหล่านี้เลย ได้แก่ “ประตูปะตูบ้าน (ลกข่อ) ชิงข้าพิธิ (โละซ่า) ศาลผี (หมิซาลอเออะ) และลานสาวกอด (แต่ะข่อ)” ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมาเป็นผลผลิตจากการนับถือผีและบรรพบุรุษถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่ชุมชนมาตลอดได้หมดไป ปัจจุบันโบสถ์คริสต์เป็นศูนย์กลางของหมู่บ้านสำหรับพิธีกรรมทางศาสนาและศูนย์รวมชาวของชุมชน⁸

ตารางที่ 1: แสดงตารางเปรียบเทียบกิจกรรมในช่วงปี ของกลุ่มชาตัพันธ์อำเภอแม่ทะเปียนในพื้นที่ศึกษา

ชื่อเทศกาล	ตรงกับเดือนไทย	แสดงเทศกาลรอบปีของชาวอำเภอแม่ทะเปียน		แสดงเทศกาลรอบปีของชาวอำเภอแม่ทะเปียนในพื้นที่ศึกษา	
		รูปแบบที่แสดงออก	จำนวนวันทำพิธี	รูปแบบที่แสดงออก	จำนวนวันทำพิธี
-	มกราคม	-	-	ปีใหม่	2
-	กุมภาพันธ์	-	-	-	-
-	มีนาคม	-	-	-	-
มีชื่อล่อ เออ	เมษายน	บูชาเจ้าป่า	1	-	-
ฮัม ลี, ฮัม มี	เมษายน	ไข่แดง(วันเด็ก)	2	ประเพณีไข่แดง	1
ล่อซี ตู เออ	เมษายน	สร้างประตูปะตูบ้าน(วันศิลปะ)	1	-	-
แซ่ คา อะเผ่ว	พฤษภาคม	พิธีเริ่มปลูกข้าว	2	-	-
แยชู่จา เออ	มิถุนายน	ไล่ชิงช้า	4	-	-
โย ลา ลา เออ	กรกฎาคม	เชิดขลุ่ยมีตำแหน่งทางวัฒนธรรม	2	-	-
ยาจีจี เออ อะเผ่ว	สิงหาคม	วันครอบครัว	1	-	-
คา แย เออ อะเผ่ว	กันยายน	พิธีไล่สิ่งชั่วร้ายออกจากชุมชน	4	ไล่ชิงช้า	1
แจ เปือ ล่อ อะเผ่ว	ตุลาคม	พิธีกำจัดตักแตน	1	-	-
โย ภูเนอ เล่อ เออ อะเผ่ว	พฤศจิกายน	กินข้าวใหม่	1	กินข้าวใหม่	1
คัว เทอ ผัว อะเผ่ว	ธันวาคม	ปีใหม่ลูกช้าง	4	คริสต์มาส/ส่งท้ายปีเก่า ต้อนรับปีใหม่	4

โลกทัศน์ดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า และความเปลี่ยนแปลง

จากการทบทวนวรรณกรรม สร้างจินตทัศน์ของผู้วิจัยให้ผูกติดอยู่กับภาพของชุมชนอาข่าแบบจารีต ซึ่งนับถือ “ลัทธิศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ (Supernatural)” หรือ “ผี” ซึ่งส่งผลต่อการดำเนินชีวิต รวมทั้งผลิตทางวัฒนธรรม อาทิ พื้นที่ และสถาปัตยกรรมนั้นก็ถือกำเนิดขึ้นจากวิถีชีวิตจึงหลีกเลี่ยงความสัมพันธ์ดังกล่าวไปไม่ได้

การสำรวจภาคสนามที่ชุมชนบ้านเหมืองแร่ ต.แม่คะ ไม่พบองค์ประกอบทางวัฒนธรรม และสัญลักษณ์ ที่เกี่ยวข้องกับความคิดดั้งเดิม เช่น “ประตูลูกบ้าน (ลูกขอ)” “ชิงช้าพิธี (ไล่ชะ)” “ศาลผี (หมิวลาเออะ)” และ “ลานสาวกอด (แต่ชะ)” จะมีก็เพียงแต่องค์ประกอบทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต เช่น “สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเรือนที่อยู่อาศัย” เท่านั้น ที่ยังบ่งชี้ว่าเป็นลักษณะเฉพาะตัวของกลุ่มชนชาวอาข่าแต่ก็อยู่ในภาวะที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งอาจมีเหตุผลหลายประเด็น อาทิ (1) การขยายตัวของชุมชนอย่างรวดเร็วจนไม่เห็นขอบเขตของหมู่บ้านที่ชัดเจน (2) การเคลื่อนย้ายในลักษณะย้ายถิ่นฐานที่ตั้งทำให้เมื่อมาปักหลักยังถิ่นฐานใหม่ต้องบริหารจัดการพื้นที่ในสิ่งที่จำเป็นก่อนจึงทำให้องค์ประกอบทางกายภาพอื่นๆ ซึ่งต้องเกิดจากการกำหนดพื้นที่ และการจัดการร่วมกันของคนในชุมชนจึงหายไปโดยปริยาย (3) การเปลี่ยนการนับถือศาสนาเดิมมาเป็น คริสต์ศาสนา ก่อนการเคลื่อนย้าย ทำให้ในปัจจุบันโบสถ์คริสต์จึงทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของหมู่บ้าน สำหรับประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และศูนย์รวมข่าวของชุมชน¹⁰

นอกจากนี้ สังคมของชาติพันธุ์อาข่าเป็นสังคมที่ปราศจากการกำหนดพื้นที่ (Non-territorial society) ดังจะเห็นได้ว่า ชาวอาข่าไม่ใช้สถานที่ หรืออาณาเขตใดๆ มาจำกัด หรือใช้อธิบายถึงกลุ่มชาติพันธุ์ อีกทั้งประวัติศาสตร์ก็ได้เน้นเรื่องถิ่นฐานดั้งเดิม แสดงให้เห็นว่าชาวอาข่ามีความคุ้นชินกับการอพยพโยกย้ายของกลุ่มชนอยู่เสมอ จึงมิได้เชื่อมโยงตนเองกับขอบเขตทางพื้นที่หรือหลักแหล่ง แต่อาข่าจะยึดโยงด้วยการสืบบรรพบุรุษ จนไปถึงระบบจักรวาลเดียวกัน¹¹ โลกทัศน์ของชาวอาข่าดังกล่าวจึงอาจเป็นผลสืบเนื่องมาจากการเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนน้อย (Minority Group / Indigenous People) ที่มีวิถีวัฒนธรรมที่แตกต่างจากชนกลุ่มใหญ่ (Major Group) และเกิดข้อขัดแย้งจนต้องเคลื่อนย้ายหลีกเลี่ยงความขัดแย้งในช่วงเวลาที่พื้นที่อันอุดมได้ถูกจับจองด้วยกลุ่มชนอื่นๆ จนหมดสิ้น ชุมชนอาข่าจึงต้องตั้งถิ่นฐานที่สูงซึ่งจะเป็นพื้นที่ที่ให้ความรู้สึกปลอดภัย เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่อยู่นอกเหนือโครงข่ายผลประโยชน์ หรือมีผลประโยชน์ไม่เพียงพอต่อการสร้างแรงจูงใจให้เกิดการเข้ามาครอบครองของคนกลุ่มใหญ่ แต่อย่างไรก็ดีในช่วงเวลาที่ชนชาวอาข่าอพยพลงมาตั้งถิ่นฐานยังพื้นที่ในเขตประเทศไทย พม่า และลาวนั้น เป็นช่วงเวลาที่เกิดความเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างสังคม วัฒนธรรม และการเมืองอย่างใหญ่หลวง ซึ่งย่อมทำให้ชาติพันธุ์อาข่าที่แม้ว่าจะอาศัยอยู่บนที่สูงต้องได้รับผลกระทบจากวาทกรรมต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปมาตลอดเวลา

การตั้งถิ่นฐาน และสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่อยู่อาศัย

การเลือกพื้นที่เพื่อตั้งถิ่นฐาน และการสร้างเรือนนั้น ชาตัพันธ์อาชาจะเลือกพื้นที่ ที่ลาดชันไม่มากนัก มีการปรับพื้นที่ให้เพียงพอต่อขนาดของเรือน ไม่ได้ปรับพื้นที่ทั้งผืน อีกทั้งพบเรือนบางหลัง ที่จำเป็นต้องสร้างบนพื้นที่ลาดชันเกินกว่าที่จะปรับสภาพพื้นที่นั้นได้ โดยสร้างเรือนแบบยกพื้น คร่อมตรงพื้นที่ดังกล่าว เพื่อที่จะได้ไม่ต้องปรับสภาพพื้นที่ให้ราบมากเกินไปกว่าทรัพยากรที่ครัวเรือนครอบครอง

การที่กลุ่มชาตัพันธ์อาชาเลือกตั้งชุมชนบนที่สูง นอกจากจะเป็นผลมาจากสัมภาระทางวัฒนธรรมที่เป็นผู้อยู่อาศัยบนที่สูงมาแต่เดิม อีกทั้งการเข้ามาตั้งถิ่นฐานหลังกลุ่มชาตัพันธ์อื่นๆ จึงถูกผลักดันให้ไปตั้งถิ่นฐานบนที่ลาดชันไปโดยปริยาย เนื่องจากที่ราบได้ถูกครอบครองจนหมดสิ้น แต่ทว่าพื้นที่สูงก็เหมาะสมต่อการเกษตรกรรมประเภทพืชไร่ เช่น ข้าวไร่ และข้าวโพด ที่เข้ามาทดแทนการปลูกผืนในอดีต นอกจากนี้ยังมีความเชื่อในการเลือกพื้นที่ลาดชันว่าเป็นพื้นที่ๆ มีน้ำไหลผ่านแต่ไม่ซึมลงดินมาก ทำให้พื้นที่แห้งไม่ชื้นแฉะ อีกทั้งทางลาดบริเวณสันเขาได้รับแสงแดดซึ่งเหมาะสมต่อสุขลักษณะในการอยู่อาศัย ซึ่งสอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชาตัพันธ์อาชาที่ไม่ชอบอยู่ร่วมกับน้ำ

การตั้งถิ่นฐานชุมชนของชาตัพันธ์อาชาแบบจารีตจะมีการตั้งถิ่นฐานเป็นแนวยาว (Linear Pattern) โดยโครงหลักของหมู่บ้าน คือ เส้นทางสัญจรจะวางตัวขนานกับสันเขา โดยจะเริ่มจากประตูทางเข้าหมู่บ้านตัดผ่านใจกลางของหมู่บ้านสู่พื้นที่เพาะปลูกท้ายหมู่บ้าน¹² สำหรับชุมชนกรณีศึกษาพบว่ามีการวางผังหมู่บ้านเรียงตัวไปตามเส้นทางหลัก และรองของหมู่บ้านเช่นเดียวกับแบบแผนปฏิบัติสำหรับพื้นที่ท้ายหมู่บ้านถูกกำหนดเป็นพื้นที่เกษตรกรรมเพื่อทำไร่หมุนเวียนซึ่งเป็นลักษณะการเพาะปลูกเฉพาะของกลุ่มชาตัพันธ์¹³ แต่เมื่อพื้นที่ลาดชันที่สามารถจับจองได้โดยอิสระหมดลงด้วยการขยายตัวของจำนวนประชากร รวมทั้งการประกาศพื้นที่เป็นเขตที่มีกฎหมายเข้ามาควบคุม ทำให้การทำไร่หมุนเวียนนั้นยุติลง และปรับมาสู่การทำไร่ที่เป็นการเกษตรเชิงเดี่ยว และการเกษตรแบบมีพันธะสัญญา (Contact Farming) ในที่สุด

การเลือกที่ตั้งหมู่บ้านของชาตัพันธ์อาชารุ่นแรกๆ ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่กรณีศึกษาราวปี พ.ศ. 2525-2530 ยังสืบทอดแนวคิดในการเลือกตั้งบ้านเรือนแบบดั้งเดิม แต่มีการตั้งรกราก และเริ่มจับจองพื้นที่เพื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรมอย่างถาวร ต่างจากเดิมที่แนวความคิดเรื่องการลงหลักปักฐานอย่างถาวรไม่เคยอยู่ในโลกทัศน์ของชาตัพันธ์อาชา แต่อย่างไรก็ตามที่ดินที่เข้ามาตั้งถิ่นฐาน และทำไร่ไถนก็ได้เป็นพื้นที่ที่ชาตัพันธ์อาชาในหมู่บ้านเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ เป็นเพียงแต่ผู้ครอบครอง และจัดหาประโยชน์จากผืนดินดังกล่าวเท่านั้น การย้ายถิ่นฐานเข้ามาของกลุ่มชาตัพันธ์อาชากลุ่มแรกได้เลือกพื้นที่ตั้งบ้านเรือนอยู่บนเนินเขาตามคติดั้งเดิมที่ไม่นิยมตั้งบ้านเรือนอยู่บนที่ราบ และมีพื้นที่เกษตรกรรมอยู่ไม่ไกลมากนัก และกันพื้นที่เนินเขาด้านท้ายของชุมชนให้เป็นพื้นที่สำหรับเป็นสุสาน จนกระทั่งราวปี พ.ศ. 2531-2540 ได้เริ่มมีการขยายตัวของชุมชนขยับลงมาตามเชิงลาดของเนินเขาต่ำลงมาจากหมู่บ้านเดิมโดยมีทั้งการขยายตัวที่เกิดจากปัจจัยการเติบโตของชุมชน รวมทั้งมีการอพยพเข้ามาเพิ่มเติมของกลุ่มชาตัพันธ์อาชากลุ่มใหม่ และในระหว่างนั้นในปี พ.ศ. 2535 ได้มีการสร้างคริสตจักรขึ้นอย่างเป็นทางการเนื่องจากมีประชากรคริสต์ศาสนิกชนเพิ่มมากขึ้น โดยเลือกที่ตั้งให้อยู่จุดที่สูง

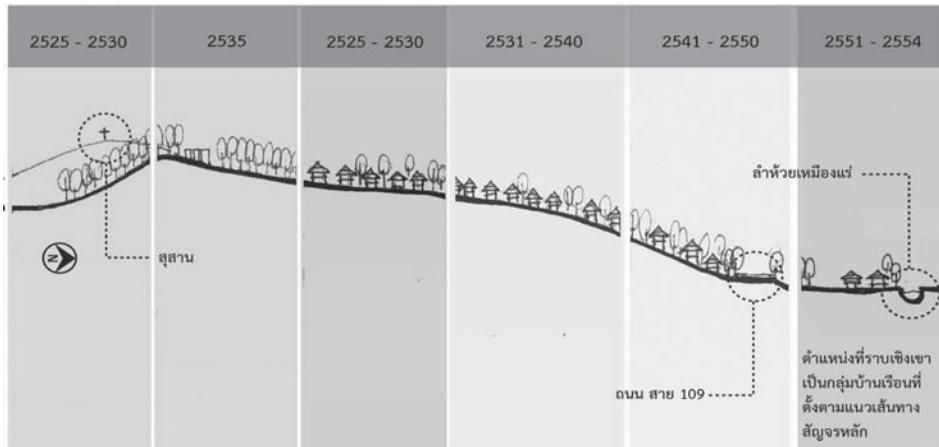

ที่สุดด้านท้ายหมู่บ้านสำหรับเป็นพื้นที่คริสตจักรซึ่งทำหน้าที่เป็นพื้นที่ส่วนกลางของชุมชนไปโดยปริยาย ต่อมาในราวปี พ.ศ. 2541-2550 ซึ่งมีพัฒนาเส้นทางสัญจรหลักด้านหน้าหมู่บ้าน และสัมพันธ์กับช่วงเวลาที่กลุ่มชาติพันธุ์อาข่าโดยเฉพาะวัยหนุ่มสาวที่เข้าไปทำงานในเมืองได้เริ่มกลับเข้ามาใช้ชีวิตพลวัติวิถีชีวิตของชุมชน และเริ่มมีการประกอบอาชีพอื่นๆ นอกเหนือจากการทำการเกษตรแบบดั้งเดิม จึงเริ่มมีการขยับลงมาตั้งถิ่นฐานลงบนที่ราบสองข้างถนนมากขึ้นดังที่ปรากฏเช่นปัจจุบัน¹⁴

ในเวลาต่อมา มีการเคลื่อนย้ายของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่ากลุ่มใหม่เข้ามาตั้งถิ่นฐานเพิ่มเติมขึ้น จึงเกิด “การซื้อขายที่ดินแบบสัญญาใจ”¹⁵ ซึ่งหมายถึง การที่ผู้เข้ามาอยู่อาศัยใหม่ได้จ่ายเงินให้แก่ผู้ครอบครองพื้นที่เดิมเป็นค่าบุกเบิก เพื่อให้ตนนั้นสามารถเข้าไปทำมาหากินบนพื้นที่นั้นได้ เนื่องจากพื้นที่ที่ตั้งชุมชน พื้นที่สร้างบ้านเรือน และพื้นที่เกษตรกรรมนั้นไม่มีพื้นที่แปลงใดที่มีเอกสารสิทธิ์ให้สามารถถือครองที่ดิน เนื่องจากในอดีตของการเข้ามาตั้งถิ่นฐานในช่วงแรก เกิดจากการเข้าถือครองด้วยการจับจองที่ดิน และแบ่งสรรกันเอง ภายใต้ข้อตกลงที่ทุกครัวเรือนยอมรับเนื่องจากทุกครัวเรือนล้วนแต่เป็นเครือญาติกัน เริ่มต้นจากการตั้งบ้านเรือนเกาะกลุ่มกันไม่กี่หลังคาเรือน จนกระทั่งมีความหนาแน่นมากขึ้น กลายเป็นชุมชนขนาดย่อม และยิ่งขยายตัวมากยิ่งขึ้นเมื่อมีการเคลื่อนย้ายของชาติพันธุ์อาข่ากลุ่มใหม่เข้ามาตั้งถิ่นฐานเพิ่มเติม จากการสำรวจพบว่า แม้ว่าพื้นที่ตั้งบ้านเรือนจะเป็นพื้นที่ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ แต่เกือบทุกหลังคาเรือนมีบ้านเลขที่ และคนที่เกิดในชั้นหลังได้รับสิทธิ์ทางกฎหมาย และมีสถานภาพทางสังคมครบถ้วน

ภาพที่ 2: แสดงผังบริเวณของพื้นที่ชุมชนอาข่าบ้านเหมืองแร่ ที่แบ่งพื้นที่ตั้งเรือนออกเป็นหมวดเรือน สำหรับพื้นที่กรณีศึกษา คือ ชุมชนอาข่าหมวดที่ 1, 2

ภาพที่ 3: ภาพแสดงลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชุมชนอำเภอ หนองน้ำเหมืองแร่ ต.แม่คะ อ.ฝาง จ.เชียงใหม่ ที่สัมพันธ์กับสภาพภูมิประเทศ และช่วงเวลาที่มีการขยายตัว

ภาพที่ 4: แสดงผังบริเวณระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน
ชุมชนอำเภอหนองน้ำเหมืองแร่ 1, 2 พ.ศ. 2525-2554
(ผังบริเวณสำรวจเมื่อ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2553
และ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2554)

ภาพที่ 5: แสดงผังบริเวณวัดดู่หม่งหลังคา ชุมชนอำเภอ
หนองน้ำเหมืองแร่ 1, 2 พ.ศ. 2525-2554
(ผังบริเวณสำรวจเมื่อ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2553
และ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2554)

เรือนอาชากรณศึกษา

จากการสำรวจพื้นที่กรณศึกษาเบื้องต้น พบเห็นบ้านเรือนของชาติพันธุ์อาข่ามีรูปแบบน่าสนใจ และมีรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น ได้จำแนกรูปแบบดังนี้โดยเบื้องต้น ก่อนที่จะทำการศึกษาตัวเรือนแบบละเอียด สามารถวิเคราะห์โครงสร้างการก่อรูปของหมู่บ้านได้พอสังเขป

บ้านอาชาที่ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยการลงพื้นที่ภาคสนาม และทำแบบสอบถาม ทำให้พบข้อมูล รูปแบบสถาปัตยกรรมที่มีความหลากหลายตามสภาพครัวเรือน และภายในเรือน พบความหลากหลายของการใช้สอยพื้นที่ที่น่าสนใจ ประเด็นการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสังเกตผังเรือน การแบ่งใช้สอยพื้นที่ให้สัมพันธ์กับสมาชิกในเรือน โดยผู้วิจัยแบ่งแยกเป็นกรณศึกษาได้ดังนี้

กรณศึกษาที่ 1 เรือนเดี่ยวไม่มีใต้ถุน

เป็นกลุ่มเรือนที่ไม่มีบ้านเลขที่ มีระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานสั้นที่สุด¹⁶ เกาะกลุ่มอยู่ทางทิศตะวันตกของผังชุมชน ทิศใต้ของโบสถ์ สภาพพื้นที่เป็นเนินเขาลาดชัน สภาพแวดล้อมในผังบริเวณมีลำธารเล็กๆไหลผ่าน ในส่วนของท้ายหมู่บ้าน มีสวนลั่นจี่ และป่าสัก จะปรับพื้นที่ที่ตั้งเรือนเพียงเล็กน้อยทางสัญจรก็ถูกปรับให้สอดคล้องกับรูปแบบสภาพแวดล้อม การจัดวางผังเรือน หันแนวยาวของบ้านขนานกับทิศตะวันออก มีเส้นทางสัญจรภายในผังบริเวณ 2 ทางเพื่อใช้ไปไร่ และสัญจรภายในบริเวณ จึงเห็นได้ว่า รูปแบบเรือนจะหันหน้าเรือนไปทางเส้นทางสัญจร เรือนเก็บผลผลิตทางการเกษตรจะถูกจัดวางอยู่ทางทิศตะวันออกของเรือนเสมอ ภายในผังบริเวณเรือน มีการกั้นพื้นที่อาณาเขตเรือนแต่ละหลัง โดยมีการใช้รั้วไม้ไผ่ ใช้นวตั้นไม้ และแนวลาดชันของเนินเขา

กรณศึกษาที่ 2 มีรูปแบบคล้ายดั้งเดิม แต่มีตัวเรือนแยกแบ่งครัวและเรือนพักอาศัยชัดเจน วัสดุผสมผสาน

เป็นเรือนที่มีลักษณะรูปแบบที่หลากหลาย มีสองหลัง หลังหนึ่งสำหรับอยู่อาศัย อีกหลังหนึ่งเป็นเรือนครัว ใช้สำหรับประกอบอาหาร ลักษณะเรือนดังกล่าว พบเห็นในรูปแบบเกาะกลุ่มอยู่กลางเนินเขาของชุมชน เรียงตัวไปตามแนวสัญจรหลัก โดยหันหน้าเรือนออกไปทางถนน มีการปรับพื้นที่ก่อนจะสร้างเรือน โดยการนำดินมาถมให้ไ้ระดับของพื้นถนนทางสัญจรหลัก โดยจะปรับแค่พื้นที่ปลูกเรือนเท่านั้น พื้นที่ตั้งส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ราบเนินเขา ผังบริเวณบ้านมีเนื้อที่ราบค่อนข้างมาก จึงสามารถขยายเรือนหรือปลูกอีกหลังใกล้เคียงกันได้ แบ่งพื้นที่บ้านแต่ละครัวเรือนโดยการใช้อรั้วไม้ไผ่ หรือแนวตั้นไม้ จะทำแนวรั้วแค่หน้าบ้านเท่านั้น ยังไม่พบเห็นการทำรั้วถาวรโดยใช้วัสดุอุตสาหกรรม เส้นทางสัญจรสะดวก เทลาดพื้นผิวด้วยคอนกรีต รถยนต์เข้าออกได้ตั้งนั้นในผังบริเวณบ้านบางหลังจึงมีโรงรถ ใช้สำหรับจอดรถยนต์เพิ่มเข้ามา บางหลัง ใช้อั้ถุนเรือนเก็บผลผลิตเพื่อจอดรถยนต์ หรือทำหลังคายาวออกมา

กรณศึกษาที่ 3 แบบบ้านสมัยใหม่ใช้วัสดุอุตสาหกรรม

เรือนมีลักษณะต่างจากเดิมโดยสิ้นเชิง จากการศึกษพบว่า มีการเว้นพื้นที่หน้าบ้านเป็นลานโล่งไว้สำหรับนั่งพักผ่อน โดยจะมีแคร่ หรือชุดม้าหินอ่อนวางไว้ได้รับไม้ทดแทนพื้นที่ลานแดดที่หายไป บางหลังมีศาลาขนาดเล็กไว้นั่งเล่น เกือบทุกหลังมีการปรับพื้นที่โดยการถมดิน หรือตัดหน้าดินให้เรียบ ไม่เฉพาะแต่พื้นที่ปลูกเรือน แต่รวมเอาพื้นที่หน้าบ้านดังที่กล่าวมาด้วย โดยจะใช้ระดับถนนเป็นเกณฑ์ พบเห็นว่า ส่วนใหญ่นิยมวางเรือนกลางที่ดินและค่อนข้างไปด้านหลังของที่ดิน โดยจะเหลือด้านหลังเรือน

เป็นพื้นที่สวนครัว ปลูกพืชสวนครัวหลากหลายชนิด หลายหลังล้อมรั้วบ้านมิดชิดส่วนใหญ่เป็นรั้วไม้ไผ่ มีประตูรั้วเปิดเข้าออก

ภาพที่ 6: รูปแบบเรือนแบบที่ 1 (สำรวจเมื่อ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2553 และ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2554)

ภาพที่ 7: รูปแบบเรือนแบบที่ 2 (สำรวจเมื่อ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2553 และ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2554)

ภาพที่ 8: รูปแบบเรือนแบบที่ 3 (สำรวจเมื่อ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2553 และ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2554)

ลักษณะเรือนและการใช้วัสดุ

กรณีศึกษาที่ 1 มีลักษณะคล้ายเรือนแบบดั้งเดิม พบในเรือนที่มีการตั้งถิ่นฐาน 1-20 ปี ทั้งนี้หากเจ้าของมีการตั้งถิ่นฐานมานาน มีการต่อเติมและปรับปรุงเรือนเดิม แต่ก็ยังคงใช้วัสดุธรรมชาติ และรูปแบบเรือนไม่ต่างจากเดิมมากนัก มีสองลักษณะที่พบเห็นคือ **แบบที่หนึ่ง** เรือนเดี่ยวไม่มีใต้ถุน ส่วนใหญ่ใช้วัสดุธรรมชาติ ไม่มีหน้าต่าง ส่วนใหญ่มีประตูทางเข้าด้านเดียว การใช้สอยพื้นที่ พื้นที่ภายนอกเรือนปรับเป็นดินเรียบ ยื่นชายคาคลุมต่ำ ตั้งแคร่สูงจากพื้น 40-50 ซม. เป็นพื้นที่เอนกประสงค์ พื้นภายในเป็นดินอัดแน่น ใช้สำหรับประกอบอาหาร มีแม่เตาไฟอยู่ตรงกลาง หรือค่อนข้างไปด้านในเรือน ส่วนนอนจะยกสูง ประมาณ 40-50 ซม. บางเรือนกันผนังด้วยไม้ไผ่สาน บางเรือนเปิดโล่งกันพื้นที่ด้วยผ้าม่าน ส่วนใหญ่แบ่งพื้นที่เป็นสองห้อง ตั้งหิ้งบูชาทางศาสนาไว้ในห้องใหญ่และเป็นพื้นที่นอนของหัวหน้า

ครอบครัวยุคที่สอง เรือนเดี่ยวยกใต้ถุนสูงตัวเรือนอยู่บนเสา ส่วนใหญ่ใช้วัสดุธรรมชาติ ไม่มีหน้าต่าง การใช้สอยพื้นที่ภายนอกเรือน มีลานแดดไว้สำหรับใช้สอยซักล้างหรือตากผลผลิตทางการเกษตร มีบันไดขึ้นเรือน 1-2 ทาง บันไดทางขึ้นหน้าเรือน เชื่อมต่อกับพื้นที่ลานเรือนก่อนเข้าสู่ภายในเรือน หรือขึ้นจากทางหลังเรือน เชื่อมต่อกับพื้นที่ครัว พื้นที่บนเรือนยกสูงจากลานเรือนเล็กน้อย ประกอบด้วยห้องโถง ใ้วางโทรทัศน์ และหิ้งบูชาทางศาสนา ใช้เป็นพื้นที่นอนด้วยโดยให้ระดับพื้นทำหน้าที่เป็นตัวแบ่งพื้นที่ใช้สอย โดย ส่วนนอนจะยกสูงกว่าบริเวณอื่นประมาณ 15-30 ซม. พื้นที่ครัว จะมีแม่เตาไฟสำหรับประกอบอาหาร เป็นกระบะไสดินอัดแน่น ในครัวพบตู้เย็นและเครื่องใช้ไฟฟ้า ห้องน้ำ หรือ สุขา จะตั้งอยู่บนพื้นที่ระดับต่ำกว่าเรือน ถูกกำหนดให้ห่างออกไปทางด้านหลังของกลุ่มเรือนและไม่อยู่เหนือเรือนคนอื่น

กรณีศึกษาที่ 2 อายุเรือนมีประวัติการต่อเติมและสร้างใหม่ตั้งแต่ 3-20 ปี เมื่อมีการต่อเติมหรือสร้างเรือนใหม่เจ้าของเรือนจะเก็บเรือนเดิมไว้เป็นครัว และสร้างเรือนใหม่แยกออกมาไม่ห่างกัน โครงสร้างเรือนส่วนใหญ่ใช้ไม้สำเร็จรูปจากท้องตลาด ใช้เสาปูน ผนังก่ออิฐ หลังคาใช้กระเบื้องลอนหรือสังกะสี ยังมีบางหลังมุงหญ้าคา ส่วนใหญ่ไม่ฉาบปูนและทาสี พื้นที่ภายในเรือนใหม่ ไม่มีการยกพื้น เทพื้นปูนในระดับเดียวกันหมดทั้งหลัง มีพื้นที่ใช้สอยภายใน เช่น โถงกลางใ้วางโทรทัศน์ และหิ้งบูชาพระคริสต์ ห้องนอนมีหลายห้อง การแบ่งพื้นที่ใช้วิธีการก่อผนังกัน เข้าออกโดยประตู ไม่ทำฝ้าเพดาน สมาชิกเรือนมีห้องนอนเป็นสัดส่วน เนื่องจากเกือบทุกหลังที่ทำการสำรวจ ไม่ได้รื้อเรือนเดิม แต่ปรับมาใช้เป็นเรือนครัว จึงพบว่าเจ้าของบ้านได้ใช้เรือนครัวเป็นที่เก็บผลผลิตทางการเกษตรด้วย

กรณีศึกษาที่ 3 ลักษณะเรือน เจ้าของได้มีการตั้งถิ่นฐานนานถึง 20-30 ปี หรือมากกว่านั้น อายุเรือนมีประวัติการต่อเติมและสร้างใหม่ตั้งแต่ 1-5 ปี บางหลังเป็นเรือนแยกของลูกชายที่แต่งงานออกมาจากครอบครัวใหญ่ และซื้อที่ดินใหม่เพื่อปลูกบ้านใหม่ แต่ก็ไม่ได้ไกลจากบ้านเดิมมากนัก หรือบางหลังลูกสร้างใหม่ให้ พ่อ แม่ โดยส่งเงินมาให้ปลูกใหม่ในที่เดิม รูปแบบเรือน ใช้วัสดุอุตสาหกรรม แบบเรือนเป็นแบบสมัยนิยม บางหลังเป็นเรือนสองชั้น แต่ที่พบมากคือ เป็นเรือนชั้นเดียวมีลานหน้าบ้าน การจัดพื้นที่ใช้สอยภายใน จัดวางหิ้งบูชาทางศาสนาไว้โถงกลางบ้าน มีพื้นที่รับแขกภายในเรือน สมาชิกทุกคนในเรือน มีห้องนอนเป็นสัดส่วน ที่เห็นสำคัญคือ ครัวและห้องน้ำถูกจัดวางให้เป็นพื้นที่ใช้สอยภายใน ซึ่งไม่พบในกรณีศึกษาที่ 2 รูปแบบครัวเป็นแบบสมัยใหม่ พบเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อำนวยความสะดวกมากมาย

ตารางที่ 2: ข้อมูลเรือนกรณีศึกษา รูปแบบเรือนแบบที่ 1 จำนวน 3 หลังคาเรือน

หมายเลขเรือน	ข้อมูลทั่วไป				องค์ประกอบเรือน												วัสดุ			
	บ้านเลขที่	สมาชิก		ตั้งถิ่นฐานปี	อายุเรือนปี	๑	๒	๓	๔		๕	๖	๗	๘	๙	๑๐	โครงสร้าง	หลังคา	ผนัง	พื้น
		ช	ญ						แยก	ในตัว										
๐๑	-	๔	๒	๖	๖	/	/	/	-	/	/	/	/	/	/	/	๖	๖	๖	๖
๐๒	-	๑	๑	๖	๕	/	/	/	-	/	/	/	/	/	/	-	๖	๖	๖	๖
๐๓	-	๗	๓	๑๑	๑๑	/	/	/	-	/	/	/	/	/	/	-	๖	๖	๖	๖

10* เรือนลูกชาย

ตารางที่ 3: ข้อมูลเรือนกรณีศึกษา รูปแบบเรือนแบบที่ 2 จำนวน 3 หลังคาเรือน

หมายเลขเรือน	ข้อมูลทั่วไป				องค์ประกอบเรือน											วัสดุ				
	บ้านเลขที่	สมาชิก		ตั้งถิ่นฐาน/ปี	อายุเรือน/ปี	๑	๒	๓	๔		๕	๖	๗	๘	๙	๑๐	โครงสร้าง	หลังคา	ผนัง	พื้น
		ช	ญ						แยก	ในตัว										
๐๑	-	๓	๒	๒๑	๑๐	/	/	/	/	-	/	/	/	/	/	-	ฉ	ฉ	ฉ	ฉ
๐๒	๔๒๕	๔	๔	๒๐	๑๕	/	/	/	/	-	/	/	/	/	/	-	ฉ	ฉ	ฉ	ฉ
๐๓	-	๒	๑	๒๓	๕	/	/	/	/	-	/	/	/	/	/	-	ฉ	ฉ	ฉ	ฉ

ตารางที่ 4: ข้อมูลเรือนกรณีศึกษา รูปแบบเรือนแบบที่ 3 จำนวน 3 หลังคาเรือน

หมายเลขเรือน	ข้อมูลทั่วไป				องค์ประกอบเรือน											วัสดุ				
	บ้านเลขที่	สมาชิก		ตั้งถิ่นฐาน/ปี	อายุเรือน/ปี	๑	๒	๓	๔		๕	๖	๗	๘	๙	๑๐	โครงสร้าง	หลังคา	ผนัง	พื้น
		ช	ญ						แยก	ในตัว										
๐๑	๔๕๔	๓	๔	๒๕	๑	/	/	/	.	/	/	/	/	/	/	.	ฉ	อ	อ	ฉ
๐๒	๕๒๘	๒	๑	๑๘	๒	/	/	/	.	/	/	/	/	/	/	.	ฉ	อ	อ	อ
๐๓	-	๑	๓	๑๖	๑	/	/	/	.	/	/	/	/	/	/	.	อ	อ	อ	อ

ความหมายของสัญลักษณ์ในตาราง

องค์ประกอบเรือน

๐1 = Pya Kah (เปีย ช่อง) ซานหน้าบ้าน	๐6 = U Ya (อู่ ยะ) ห้องนอน ชาย, หญิง
๐2 = Gui Ga (กือ กะ) ซานแดด	๐7 = แท่นบูชาพระคริสต์
๐3 = La Koe (หละ คุย) พื้นในบ้าน พื้นเอนกประสงค์	๐8 = Tsi Ji (ฉี ยี) เรือนเก็บผลผลิตทางการเกษตร
๐4 = Haw Ja Nyum (ห่อ จา ยุ่ม) ครัว	๐9 = Ga nyi, Gu (กา ยี กู) ห้องน้ำ
๐5 = Tsaw bym (ซอ ยุ่ม) แม่เตาไฟ	10 = อื่นๆ

วัสดุ

- ๒ = วัสดุจากธรรมชาติ
 อ = วัสดุอุตสาหกรรม
 ผ = วัสดุผสม ธรรมชาติ และอุตสาหกรรม

(สำรวจเมื่อ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2553 และ 17 พฤษภาคม พ.ศ.2554)

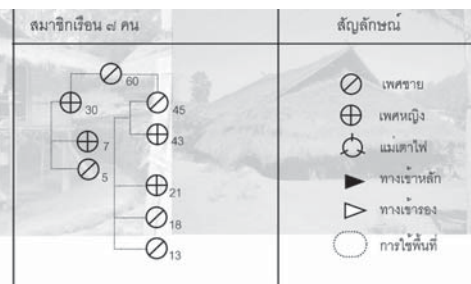
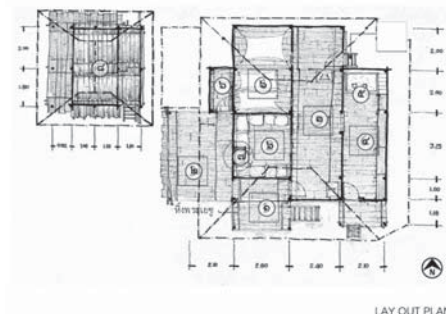
เปรียบเทียบการใช้สอยพื้นที่ในเรือน

การสร้างสภาพแวดล้อมเพื่อการอยู่อาศัยมีลักษณะเฉพาะภายใต้เงื่อนไขท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสภาพแวดล้อม สังคมวัฒนธรรม และเศรษฐกิจของกลุ่มชน ดังนั้นการจัดการพื้นที่เพื่ออยู่อาศัยสภาวะสบายภายใต้เงื่อนไขดังกล่าวจึงเป็นไปเพื่อตอบสนองชีวิตในการดำรงชีพเป็นสำคัญ

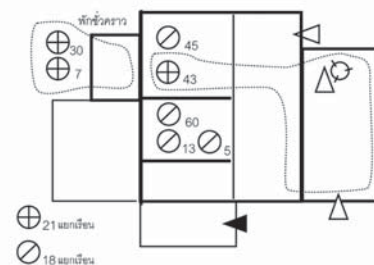
จากตารางเปรียบเทียบ การจัดการพื้นที่ใช้สอยในแต่ละกรณีศึกษา พบข้อสังเกตดังนี้

กรณีศึกษาที่ 1

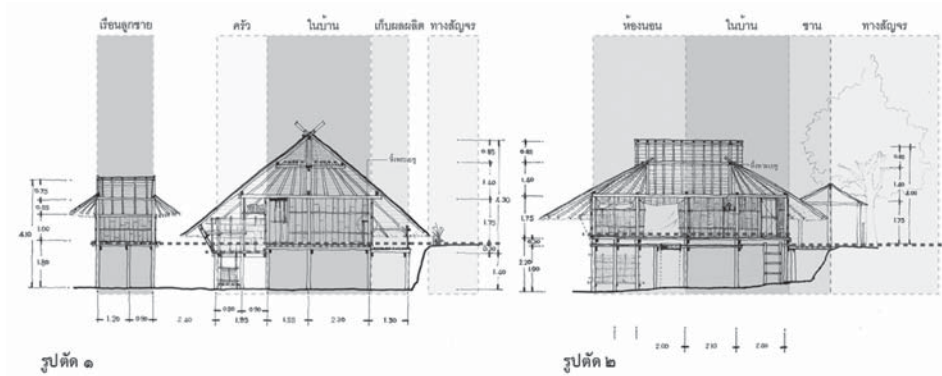
การแบ่งพื้นที่ใช้สอยทั้งหมดอยู่บนเรือนที่พักอาศัย การแบ่งพื้นที่ใช้สอยพบว่าใช้ระดับพื้นในการแบ่งเด็ดขาด พื้นทีนอนจะสูงกว่าพื้นที่อื่นๆ พื้นที่ครัวจะอยู่ระดับที่ต่ำสุดในเรือน ซึ่งเป็นระดับเดียวกับชานหน้าเรือน และมีการแบ่งพื้นที่โดยการกั้นฝาไม้ไผ่สาน ซึ่งใช้แบ่งส่วนนอนของสมาชิกชายหญิง หากสมาชิกชายในเรือนเติบโตเข้าสู่วัยรุ่น จะมีการปลูกเรือนเล็กๆ แยกออกจากตัวเรือนใหญ่ ขนาดเรือนใกล้เคียงกับเรือนเก็บผลผลิตและได้ทุนไม่สูงมาก ในบริเวณบ้านจะพบเห็น Tsi Ji (ฉีอี้) เรือนเก็บผลผลิตทางการเกษตร จะสร้างเป็นเรือนขนาดกะทัดรัด ใต้ถุนสูง มีบันไดทางขึ้นชัน ส่วนใหญ่ใช้เก็บข้าวโพด และ Ga nyi, Gu (กายี้, กู) ห้องน้ำ พื้นที่ใช้สอยนี้ถูกแยกออกจากเรือน และถูกกำหนดให้ตั้งไกลจากเรือน อีกทั้งเป็นพื้นที่ที่อยู่ต่ำกว่าเรือนเสมอ เพื่อสุขอนามัย

การใช้พื้นที่ของสมาชิกในเรือน

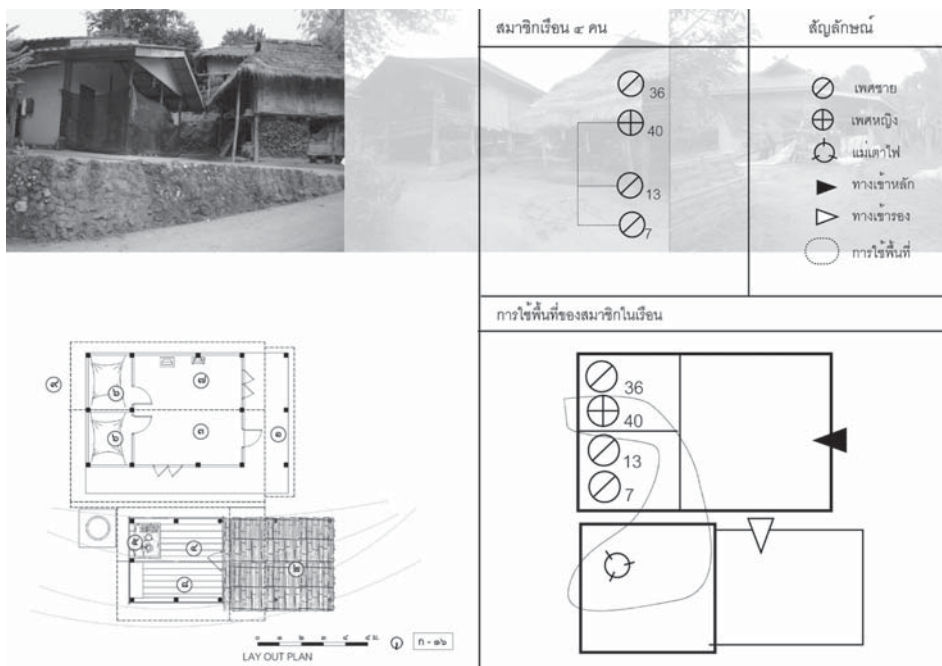

ภาพที่ 9: รูปแบบเรือนแบบที่ 1 (สำรวจเมื่อ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2553 และ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2554)

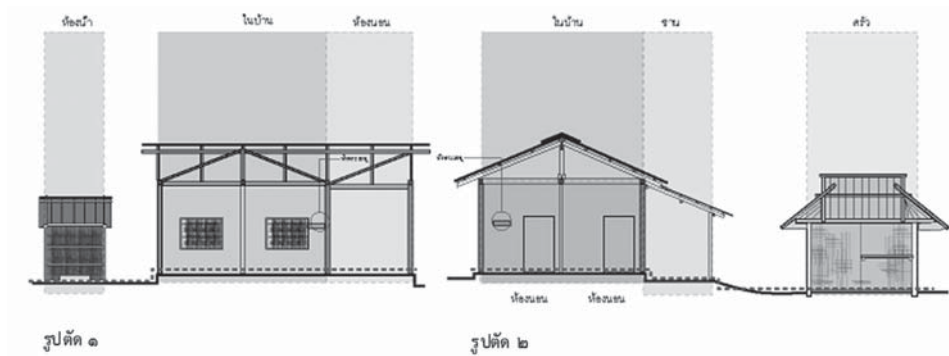

ภาพที่ 10: รูปแบบเรือนแบบที่ 1 (สำรวจเมื่อ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2553 และ 17 พฤษภาคม พ.ศ.2554)

กรณีศึกษาที่ 2 ดูช่องการจัดการพื้นที่ใช้สอย ช่องกรณีศึกษาที่ 2 ครัว Haw Ja Nyum (ห่อจายุ่ม) ถูกแยกออกไป จากการลงพื้นที่พบว่า เรือนครัวที่ใช้ประกอบอาหาร เดิมเป็นเรือนเก่าที่เคยใช้เป็นเรือนนอน เมื่อมีการสร้างเรือนใหม่ ชาวอาข่าไม่ได้รื้อถอนเรือนหลังเดิมแต่อย่างใด กลับใช้ให้เป็นเรือนครัว และส่วนหนึ่งของพื้นที่ไว้เก็บผลผลิตทางการเกษตร ในเรือนมีการกั้นห้องเพื่อจัดพื้นที่นอน แทนการปลูกเรือนเล็กแยกออกไป

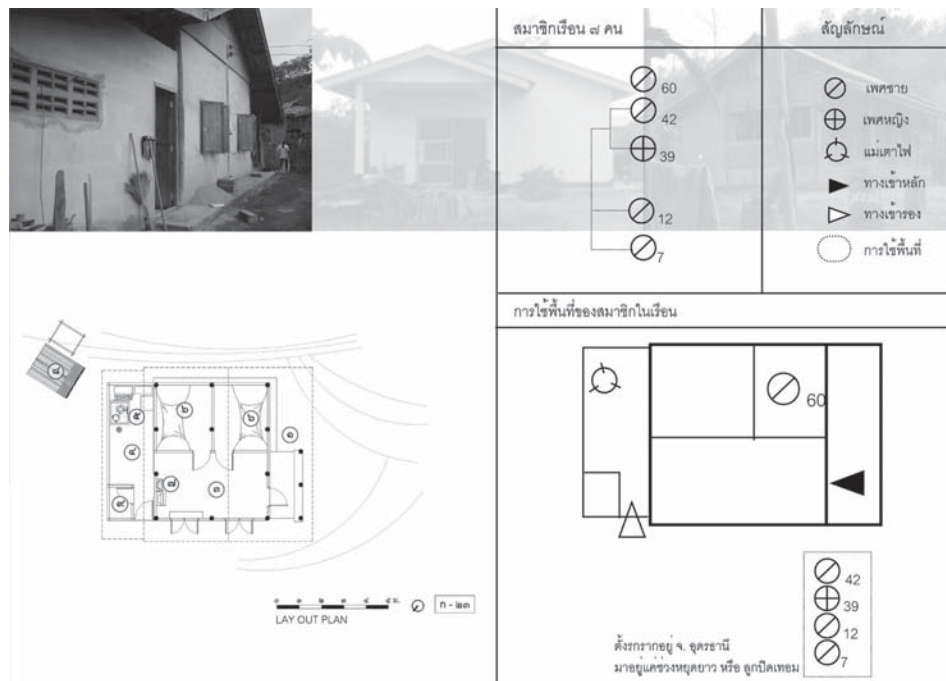

ภาพที่ 11: รูปแบบเรือนแบบที่ 2 (สำรวจเมื่อ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2553 และ 17 พฤษภาคม พ.ศ.2554)

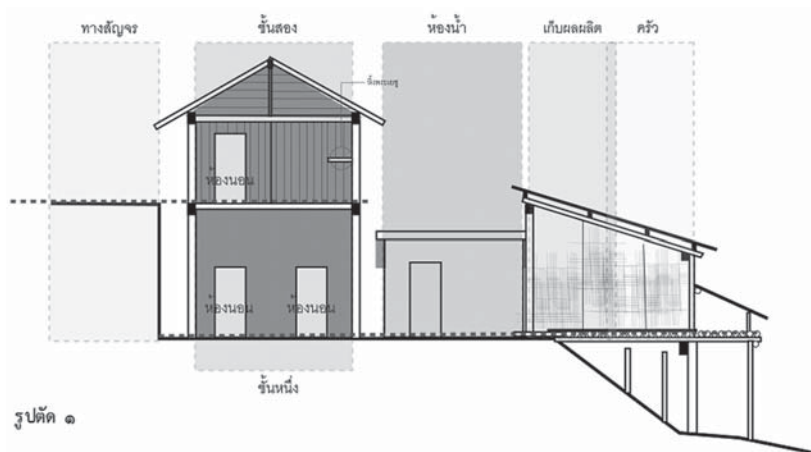
ภาพที่ 12: รูปแบบเรือนแบบที่ 2 (สำรวจเมื่อ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2553 และ 17 พฤษภาคม พ.ศ.2554)

กรณีศึกษาที่ 3 แบบบ้านที่มองจากภายนอกแล้วเห็นว่าเป็นบ้านที่มีลักษณะสมัยใหม่ ใช้วัสดุ
อุตสาหกรรมทั้งหมด กลับพบว่า การจัดการพื้นที่ใกล้เคียงกับ กรณีศึกษาที่ 1 พื้นที่ครัวกลับเข้ามาอยู่
บนเรือน แต่รูปแบบแปรเปลี่ยนเป็นแบบสมัยใหม่ การแบ่งพื้นที่ห้องนอนเป็นสัดส่วน สมาชิกเรือนมี
ห้องนอนเป็นของตนเอง พื้นที่ใช้สอยที่ไม่พบเห็น จากเรือนอาข่ากรณีศึกษาที่ 3 คือ Gui Ga (เกือ กะ)
ซานแดต อีกทั้ง พื้นที่ใช้สอยที่เริ่มมีความสำคัญและถูกยก เข้ามาไว้ในเรือนคือ ห้องน้ำ

ภาพที่ 13: รูปแบบเรือนแบบที่ 3 (สำรวจเมื่อ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2553 และ 17 พฤษภาคม พ.ศ.2554)

รูปตัด ๑

ภาพที่ 14: รูปแบบเรือนแบบที่ 3 (สำรวจเมื่อ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2553 และ 17 พฤษภาคม พ.ศ.2554)

ตารางที่ 5: แสดงตารางเปรียบเทียบการจัดการพื้นที่ใช้สอย และการใช้วัสดุ

รายการ (ได้จากการสำรวจภาคสนาม)	การจัดการพื้นที่การใช้สอย						วัสดุที่ใช้								
	กรณีศึกษาที่ ๑		กรณีศึกษาที่ ๒		กรณีศึกษาที่ ๓		กรณีศึกษาที่ ๑			กรณีศึกษาที่ ๒			กรณีศึกษาที่ ๓		
	ใบไม้	แยก	ใบไม้	แยก	ใบไม้	แยก	ธรรมชาติ	ผสม	อุตสาหกรรม	ธรรมชาติ	ผสม	อุตสาหกรรม	ธรรมชาติ	ผสม	อุตสาหกรรม
๑) Pya Kah (เปีย ช่อง) ชานหน้าบ้าน	/	-	/	-	/	-	/	-	-	/	-	-	-	-	/
๒) Gui Ga (กือ กะ) ชานแดด	/	-	-	-	-	-	/	-	-	-	-	-	-	-	-
๓) La Koe (หละค้อย) พื้นในบ้าน	/	-	/	-	/	-	/	-	-	/	-	-	-	-	/
๔) Haw Ja Nyum (ห่อจายุ่ม) ครัว	/	-	-	/	/	-	/	-	-	/	-	-	-	-	/
๕) Tsaw bym(ซอ ยุม) แม่เตาไฟ	/	-	-	/	/	-	/	-	-	/	-	-	-	-	/
๖) U Ya (อุ ยะ) ห้องนอน ช. ญ.	/	-	/	-	/	-	/	-	-	/	-	-	-	-	/
๗) แท่นบูชาพระคริสต์	/	-	/	-	/	-	/	-	-	/	-	-	-	-	/
๘) Tsi Ji (ตี่ยี่) เรือนเก็บผลผลิตทางการเกษตร	/	/	-	/	/	/	/	-	-	/	-	-	-	/	-
๙) Ga nyi, Gu(กาอี้, กุ) ห้องน้ำ	-	/	-	/	/	/	/	-	-	/	/	-	-	-	/
๑๐) Nym ya (ยุ่ม ยะ) เรือนลูกชาย	-	/	/	-	/	-	/	-	-	/	-	-	-	-	/

ภาพที่ 15: รูปแบบเรือนของชาวอาข่าเปรียบเทียบการใช้วัสดุธรรมชาติ และการนำวัสดุอุตสาหกรรมหรือวัสดุสำเร็จรูปตามท้องตลาดเข้ามาผสมผสาน

สรุปผลการศึกษา

บทความชิ้นนี้กล่าวถึง รูปแบบเรือนอาข่าในปัจจุบัน แสดงถึงทัศนคติของชาติพันธุ์อาข่าที่แสดงออกผ่านทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของตนเองอย่างมีเอกลักษณ์ สิ่งที่แสดงออกถึงการเปลี่ยนแปลงอย่างเด่นชัดเพียงอย่างเดียว คือ เปลี่ยนหิ้งบูชาจากหิ้งผีบรรพบุรุษมาเป็นรูปเคารพที่เกี่ยวข้องกับศาสนาของตนแทน อย่างไรก็ตาม รูปแบบที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าที่เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้น อันเป็นผลมาจากวิถีชีวิต และวิถีคิดของผู้คนเปลี่ยนแปลงไป วิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปของชาติพันธุ์อาข่าเป็นเช่นเดียวกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ที่อยู่ท่ามกลางกระแสการพัฒนา และวัตถุประสงค์ของการตั้งถิ่นฐานเปลี่ยนไปจากวิถีเดิม ชาติพันธุ์อาข่ารุ่นใหม่แสวงหาความมั่นคงของชีวิต โดยยึดถือเอาความมั่นคงทางเศรษฐกิจการเงินในครัวเรือน เพื่อผลักดันคุณภาพชีวิต การให้การศึกษาบุตรเพื่อหวังยกระดับความเป็นอยู่ เป็นสาเหตุหนึ่งที่เยาวชนในพื้นที่เมื่อเรียนจบ เลือกที่จะใช้ชีวิตตามแบบสังคมเมือง และเลือกที่จะทำงานอยู่ในเมือง ซึ่งเชื่อว่ารูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นแบบวิถีดั้งเดิมไม่อาจตอบสนองการใช้ชีวิตแบบใหม่ได้ครบถ้วน หากเมื่อความเจริญเข้าถึงพื้นที่ เกิดกระแสโลกาภิวัตน์หลังไหลเข้าสู่ชุมชนที่ดำเนินอยู่ภายใต้การถูกจำกัดการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในพื้นที่ จึงเกิดการผสมผสานของเก่าและใหม่ร่วมกัน มีการประยุกต์ใช้ของเก่าและใหม่จนกลายเป็นการปรับใช้แบบผสมผสาน ซึ่งแสดงออกผ่านทางสถาปัตยกรรมให้ได้ศึกษาถึงประเด็นที่เกิดขึ้น เช่น การก่อรูปขึ้นเป็นรูปแบบเฉพาะ เป็นการแก้ปัญหาและใช้ความสามารถในการคัดสรรสิ่งที่ดีที่สุดเพื่ออยู่รอดและเหมาะสม เกิดภูมิปัญญาที่ถูกพัฒนาไปพร้อมกับบริบทการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะเป็นประเด็นการศึกษาในโอกาสต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่สนับสนุนทุนการจัดทำวิทยานิพนธ์โครงการทุนวิจัย
มหาบัณฑิต มนุษยศาสตร์-สังคมศาสตร์ ประจำปี พ.ศ. 2554 ร่วมกับบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ในหัวข้อเรื่อง “พลวัตทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า: กรณีศึกษา ชุมชนเผ่าอาข่า หมู่บ้าน
เหมืองแร่ ตำบลแม่คะ อำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่” ในชุดโครงการ “การอนุรักษ์ และการเปลี่ยนแปลงของ
สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในกระแสโลกาภิวัตน์” โดยมีอาจารย์ ดร. เกรียงไกร เกิดศิริ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผู้ให้สัมภาษณ์

- นายหล่อซือ ซือหมือ เจ้าหน้าที่ อบต. ชาวอาข่า ชุมชนบ้านเหมืองแร่ หมู่ 2 ต.แม่คะ อ.ดง จ.
เชียงใหม่: ผู้อำนวยการความสะอาดในพื้นที่ ตลอดจนการลงพื้นที่
- นายหล่อเน หมือแล ชาวอาข่า ชุมชนบ้านเหมืองแร่ หมู่ 2 ต.แม่คะ อ.ดง จ. เชียงใหม่: สัมภาษณ์
วันที่ 28 ธันวาคม 2553.
- นายอาก่อ เยสอ เจ้าของบ้านเลขที่ 528 ชาวอาข่า ชุมชนบ้านเหมืองแร่ หมู่ 2 ต.แม่คะ อ.ดง
จ. เชียงใหม่: สัมภาษณ์ วันที่ 28 ธันวาคม 2553.
- นายหล่อยา เขมื่อ เจ้าของบ้านเลขที่ 454 ชาวอาข่า ชุมชนบ้านเหมืองแร่ หมู่ 2 ต.แม่คะ อ.ดง
จ. เชียงใหม่: สัมภาษณ์ วันที่ 28 ธันวาคม 2553.
- นายอะแม เขมื่อ ชาวอาข่า เจ้าของบ้านเลขที่ 425 ชุมชนบ้านเหมืองแร่ หมู่ 2 ต.แม่คะ
อ.ดง จ. เชียงใหม่: สัมภาษณ์ วันที่ 16 พฤษภาคม 2553.
- นายอาโก้ เจ้าของบ้านเลขที่ 454 ชาวอาข่า ชุมชนบ้านเหมืองแร่ หมู่ 2 ต.แม่คะ อ.ดง จ.
เชียงใหม่: สัมภาษณ์ วันที่ 17 พฤษภาคม 2553.

เชิงอรรถ

¹ สำหรับบทความนี้ เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์
หัวข้อเรื่อง “พลวัตทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของกลุ่ม
ชาติพันธุ์อาข่า:กรณีศึกษา ชุมชนเผ่าอาข่า หมู่บ้าน
เหมืองแร่ ตำบลแม่คะ อำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่”

² ชาติพันธุ์ “อาข่า” มีชื่อที่คนนอกเรียกว่า “อีกอ”
สำหรับการศึกษานี้ได้เรียกกลุ่มชาติพันธุ์นี้ว่า “อาข่า”
เพื่อแสดงความเคารพในชาติพันธุ์ และภาษาซึ่งเป็นคำ
ที่กลุ่มชนเรียกขานตนเอง โดยมีการเปลี่ยนอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2543 ตามระเบียบสำนัก
ทะเบียนกล่าวว่าด้วยการพิจารณาสถานะบุคคลให้กับ
บุคคลในพื้นที่สูง พ.ศ. 2543 ของกระทรวงมหาดไทย.

³ ทีมงานโครงการประสานงานวิจัยและพัฒนาเครือ
ข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน. อาข่า พิธีกรรม ความ
เชื่อ และความงาม. ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้อง
ถิ่นเขตเชียงราย-พะเยา-ดง, 2546.

⁴ จากหมวดชุมชนชาวอาข่าทั้งหมด 8 หมู่ ใน
หมู่บ้านเหมืองแร่

⁵ ฤดูฝนมีน้ำไหล แต่เมื่อมีการเปลี่ยนสภาพแวดล้อม
ทำให้ฤดูแล้งไม่มีน้ำเพียงพอ ชุมชนต้องพึ่งประปาหมู่บ้าน

⁶ ในที่นี้กล่าวถึง กลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มใหญ่ในพื้นที่ ที่เรียก
ตนเองว่า “คนเมือง” ใช้ภาษาเหนือสื่อสาร

⁷ คัดลอกจาก ข้อมูลสำมนครวั รายชื่อครัวเรือนบ้านเหมืองแร่ หมู่ 6 ตำบลแม่คะ อ.ฝาง จ. เชียงใหม่ (บันทึกเมื่อ 1 มิ.ย. 2548 โดย ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน)

⁸ อุไรวรรณ แสงศร, **บ้านอีโก้: ความเชื่อและภูมิปัญญาชาวบ้าน**. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยชาวเขา, 2539, หน้า 15.

⁹ **ความจริง ความงาม ของ คนอาข่า ป.อายุ** www.hilltribe.org

¹⁰ อุไรวรรณ แสงศร. **อ้างแล้ว**. หน้า 15.

¹¹ Jim Goodman กล่าวไว้ใน Meet the Akhas. 2008.

¹² อุไรวรรณ แสงศร. **อ้างแล้ว**. หน้า 15.

¹³ ในอดีตชาวอาข่ายังนิยมปลูกฝิ่นเนื่องจากเป็นสัมภาระทางวัฒนธรรมตั้งแต่คราวที่ยังอยู่ที่ถิ่นฐานเดิมเมื่อการค้าฝิ่นยังรุ่งเรือง จนกระทั่งอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานบนที่สูงในเขตประเทศไทยในอดีตก็ยังคงมีการปลูกฝิ่นอยู่ จนกระทั่งมีการปราบปรามอย่างเข้มข้นจึงยุติลงไปในที่สุด ในราว พ.ศ.2527-2528 การเข้าปราบปรามไร่ฝิ่นใช้มาตรการตัดฟันทำลาย ซึ่งในฤดูการปลูกปี พ.ศ. 2527-2528 เป็นปีแรกที่ใช้มาตรการดังกล่าวอย่างเป็นทางการ ทั้งนี้เนื่องจากทางราชการได้ให้โอกาสแก่ผู้ปลูกในพื้นที่ต่างๆ มาเป็นเวลานาน ในการเตรียมตัว เตรียมความพร้อมของชุมชนบนที่สูงต่างๆ ผ่านทางโครงการพัฒนาที่สูงหลายโครงการมากมายคลุมพื้นที่ที่มีการปลูกฝิ่นเกือบทั้งหมดที่มีอยู่ในเวลานั้น

¹⁴ จากการสัมภาษณ์ คุณหล่อซือ (บุญลือ) ซือหมือ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลแม่คะ อ.ฝาง จ. เชียงใหม่ เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ.2554

¹⁵ จากการสัมภาษณ์ คุณหล่อซือ (บุญลือ) ซือหมือ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลแม่คะ อ.ฝาง จ. เชียงใหม่ เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ.2554

¹⁶ จากการสัมภาษณ์ คุณหล่อซือ (บุญลือ) ซือหมือ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลแม่คะ อ.ฝาง จ. เชียงใหม่ เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ.2554

บรรณานุกรม

- ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเขตเชียงราย-พะเยา-
ฝาง. อาษา พิธีกรรม ความเชื่อ และความ
งาม. โครงการประสานงานวิจัยและพัฒนา
เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน, 2546.
- ป. อายิ. โครงการพิพิธภัณฑ์ชนเผ่าออนไลน์ www.hilltribe.org. มูลนิธิกระจกเงา. ม.ป.ท.,
2551.
- อุไรวรรณ แสงศร. บ้านอีโก้: ความเชื่อและภูมิปัญญา
ชาวบ้าน. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยชาวเขา, 2539.
- วสันต์ ณ ถลาง. ครอบครัวอีโก้ความเชื่อเรื่อง “ผี”
และพิธีกรรมของสังคมอีโก้ในหมู่บ้านผา
หมี ด.แม่สาย จ.เชียงราย. ม.ป.ท., 2517.
- สมัย สุทธิธรรม. อีโก้. ม.ป.ท., 2551.
- คาราเต้ สิ้นชัยวระวงศ์. การศึกษาเปรียบเทียบ
การตั้งถิ่นฐานและสถาปัตยกรรมของชนก
ลุ่มน้อยเผ่าอาข่าระหว่างแขวงหลวงแม่ทา
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และ
จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย. ม.ป.ท., 2526.
- ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ และความ
เป็นชายขอบ. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยา
สิรินธร (องค์การมหาชน), 2546.
- ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. การศึกษาในแนวชาติพันธุ์
นิเวศน์. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิริน
ธร (องค์การมหาชน), 2534.
- จุฬิศพงศ์ จุฬารัตน์. การศึกษาและวิเคราะห์ระบบ
โครงสร้างเรือนชาวเขาเผ่าอีโก้ บ้านปากกล้วย
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย. หลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ประวัติศาสตร์
สถาปัตยกรรม) คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2531.
- ศรินยา โทณสุขุมาร. เรือนพื้นถิ่นชาวเขาเผ่าอีโก้ หมู่
บ้านลิเซ ดอยตุง ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอ
แม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย. หลักสูตร
ปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต
(สถาปัตยกรรมไทย) คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2542.

Vernacular Architecture of Akha: Muang Rae village, Mae ka, Fang, Chiang Mai

Panaporn Srimoon

Master Degree Student in Vernacular Architecture Program
Faculty of Architecture, Silpakorn University

Kreangkrai Kirdsiri, Ph.D.

Department of Architecture
Faculty of Architecture, Silpakorn University

Abstract

The Akha ethnic in Akha community at Muang Rae village, Mae ka sub district, Fang district, Chiang Mai province is Akha ethnic who adheres to Christianity before they settled down at the research area. So, the blue print of the village which leads to their traditional customs concept wasn't found. In contrast, the changes of vernacular architecture has been discovered which were results from beliefs and religion changed. The changes affected to the village surrounded which was different from their ancestors' style. Further, since their ways of life have been changed, these affect to housing architecture as people have to live with limited natural resources, present culture and society, and unstable economy in order to be survived.

Keywords: Akha ethnic / Cultural ecology / Vernacular Architecture / Settlement

บ้านท่าเรือ หมู่ ๕
46 หมู่ 5 บ้านท่าเรือ อ.ท่าเรือ
จ.สมุทรสาคร
นาย ชัยวัฒน์

